

בין לתרומה בין לחולין. שזה ולתומרה וזה עד פרק שלש. שנגזר הדין: וכתבנו. לאכילה וכלכל שיהיה מלמטה: ומלמטה: פקתא דערבוב. בקשה של אותה מדינה ואין מים מלמטה: ופליגא דרב. גרסי אפילו כלא דוחק: אריאת דדלא. נטור שפוסקין לו מים מן היאור והוא מולין מים לשדה: אין גרסיין מסנן לידים. לתת ידיו לחטור ויקלחו המים עלהין:

הנהגות וציורים

מכ"ח ושאר פסוקים
(א) על (א"י): (ב) בגמי שלנו אינו רק ששה לשונות (ג) (א): (ד) גיב לא דוקא אתון אלא מפני שלא היה להם מים צדדים אמר להם וכו' (בית): גיב דיל (א"י): (ד) גיב דיל: (ה) דיל מיד: (ו) גיב (ציל) ציל חור (פסוק) שכן פירש רשבים והתפלות (ד"ה טעם) טעם לא יקדש בלילה אלא לבשר קודם סעודה (מהרי"ם א"ש): (ז) גיב דיל: (ח) חדר (א"י): (ט) גיב דיל: (י) כד שיוכלו המים לבוא מפעם כציל (רבית):

שנבין כי לשון הפרק הוא מורה על התומרה מתוך לשון זה (הדר) שכתבנו.

ויש לשאל כיון שהמסקנה כמו הגירסא שהיה גורס ר' יהושע דאפילו לחולין נריך עד לפרק שהוא סוף היד לתומרה למה

[R10]

לא שנה אותה בצרייתא בחד

והוצרך לומר עד הפרק לכל אחד

ואחד בפני עצמו ו"ל דתנא חדא

חדא שמעינה וגרסינה כלומר לא

שמע אותם בחדא אלא כל אחד

ואחד בפני עצמו וכל אחד ואחד

שמע עד לפרק ולפיכך שנה אותם

בצרייתא על הדרך ששמע וכיוצא

בה אמרו במס' קדושין (ו) גבי

הרי את מקודשת לי הרי את

מיועדת לי וכו' שנה בשעת

לשונות שלש פעמים הרי זו

מקודשת ומקשיין לשם למה

הוצרך לומר שלש פעמים הלא די

בשיאמר כל התשע לשונות בחד

ויאמר אחר כולם הרי זו מקודשת

ומתוך תלמא תלמא שמעינה

וגרסינה. מפי מורי הרב נר"ו:

ובכ דבר שחוצין במביצה בגוף חוצין בגמי. פי' כגון דיו או

שעה וכיוצא בהן וה"ה שצריך להסיר הטיטוף שצין הצפורן

והאצבעות כמו שצריך בצבילה (ומספחא מקולות פ"ו ה"ה):

נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם ב"ה היום. דוקא

כששומר את הידים ואינו נוגע בהן בשום דבר של טיטוף

מועיל התנאי וא"ל לטול ידיו כל היום לא בשעת תפלה ולא

בשעת אכילה אבל אם אינו שומר את ידיו אין התנאי מועיל

ואפילו היכא שיש לו מים ס"ל לרצ שיכול לעשות כן כדמפרש

בסמוך ומאי דאמר להו רבינא לני פקתא כגון אתון דלא נפישו

לכו מיה (א) ראי לכו שתכניסו עצמכם בה הטורח לשמור ידיכם

ולתתנה עליהם צבקר.

ובבאן י"ל היאך אומר שצנטייל שחרית יפטר כל היום בתנאי

והא חנן (ה) בית הלל אומרים מוציא את הכוס ואח"כ

נוטלין לידים וטעמייהו משום דאמרין (ב) חתך לנטיילא

אכילה. ויש לומר דהתם שלא התנה צנטיילא של שחרית

ונתחייב לטול בשעת אכילה בזה אמרו חתך לנטיילא סעודה

במאחר שנוטל ידיו לאכול יש לו לאכול מיד שלא יסח דעתו

בניחא אבל בזה שאינו מחייב לטול בשעת אכילה שהרי שמר

אותו במהבקר והתנה עליהם לא אמרו חתך לנטיילא סעודה.

ויש עוד לשאל דאמרין בפסחים (ק) נטל ידיו לא יקדש

ור"ל לא יקדש ואם קדש נט"י פעם שנית ולמה נריך לטול ידיו שנית שמאחר שקדש ודאי יש לו לאכול דאין

קידוש אלא במקום סעודה (ס) ונמא שאין תנאי גדול

מזה ולמה לא אמרו שיעיל הקידוש כמו שמועיל התנאי. וגראה

למורי הרב נר"ו לתוך דמן הדין ודאי כגי צנטיילא ראשונה

אלא שמאחר שחכמים תקנו לקדש תחלה ולטול אח"כ והוא

לא עשה כפי מה שחקנו הם קנסו אותו לחזור ולטול ידיו

שנית.

ורבני נרפא ו"ל מתרצים צענין אחר דמשום הכי הצריכוהו

לשם לטול ידיו שנית מפני מה שאמרו (ס) (ק) טעם

אינו מקדש* ואם היינו אומרים דנטל ידיו יקדש ויאלץ מיד

וא"ל לטול שנית היינו מדמין הנטיילא לטעימה והיינו אומרים

כמו שהנטיילא היא מעין האכילה ומאחר שנטל ידיו אינו חוזר

ונוטל (א) אלא מקדש ואוכל (ה) כשטעם קודם הקידוש

(ב) אינו חוזר עכשיו (ומקדש) (ג) דמקדש ואוכל. וזה דוחק הוא

ועוד (ד) שלא יתכן לתלות זה בזה דהא חזין דטעם אינו מקדש

אינו הלכה אלא הלכה הוא שאע"פ שטעם מקדש (ס) ואם

כדצריהם נאסר לומר דכי היכי דלא הו הלכה טעם אינו

מקדש ה"נ לא הו הלכה דנטל ידיו לא יקדש ואינו כן דהתם

בפסחים משמע צדיק דהלכה הו שאם נטל ידיו לא יקדש

ויאלץ מיד אלא חוזר ונוטל פעם שנית ושם הארבעה בזה יותר

שנה לא.

ולענין פסק נראה למורי הרב נר"ו לפסוק הלכה לקולא

כמו הלשון שאומר אפילו שלא בשעת הדחק כרז

ולא מפני שהוא לשון אחרון שאינו נקרא לשון אחרון אלא

כשהלשון הראשון מצא התלמוד בסתם והלשון האחר בלשון

איכא דאמרי אבל איכא שניהם מצא אותם בלשון איכא דאמרי

לא נקרא לשון אחרון אלא הטעם שיש לו לפסוק הלכה כמו

הלשון שמיקל יותר מפני שהנטיילא מדרבנן* ובשל סופרים הלך

אחר המקל (ע"ו א).

ור"ה ו"ל פסק כמו הלשון שמתמיר יותר. ומימה הוא

על מה סמך שאי אפשר לומר שסמך על מה דאמר רבינא כגון

אתון דלא נפישו מיה דמשמע דוקא אתם שאין לכם מים והוא

כמו בשעת הדחק הלא אחרים לא שנה כד כתבנו למעלה שאינו כן

שלא אמר להם אלא מאחר שלא היה להם מים מצויים ראי לכו

צטורח לשמור ידיהם. וגראה שסמך על מאי דאמרין בגמ' (פולין

ק) מים ראשונים האכילו בשר חזיר פירוש מעשה היה צאדם אחד

שלא נטל ידיו קודם האכילה והאכסנאי מתוך שלא נטל ידיו היה

סבור שהיה נכרי ונתן לו לאכול בשר חזיר* (גמדר"פ פ"ב כ"א)

ומפני כך כתב שיש לו להחמיר בדבר ואין לו לעשות כן אלא

בשעת הדחק מפני זה החשש שהרואה שאוכל כלא נטיילא לא

ידע שהתנה צנטיילא של שחרית ושמר אותם כל היום ויבא

להאכילו דברים האסורים מפני שיחשוב שהוא נכרי. מפי מורי

הרב נר"ו:

אמר רבא האי אריאת דדלאי אין נוטלין מונח לידים.

פירוש אריאת יאור כדמרגמינן (תרגום אונקלוס שמות ז).

(י) על יאוריהם על ארייתיהן ודרך הוא שדולים ממנה והדולה

משליך המים לתוך הצניור ומשם יפרכו המים והולכין מאליהן

ומשקין כל הערוגות שגן ועכשיו בא רבא להשמיענו שאין

להעביל הידים בתוך הצניור דהו להו שאובין שגשגא מן היאור

ע"י הדולה ואינו נוטל שם את ידיו דלא אתו מכה גברא שהרי

מאליהן הולכין בשוקת להשקות את הגן.

ואיכא למידק למה לא אסר הנטיילא מטעם דלא אתו מכה

מנא שיותר היה לו לאסור מזה הטעם ממנה שלא

אתא מכה גברא דכח מנא צני לזברי הכל וכן גברא מצניו שהוא

מחלוקת דתנן במסכת ידים (פ"א מ"ה) חצית מטה על גדה ונוטל

(ממנה) לידים והקוף נוטל לידים רבי יוסי פוסל בשמייהם הנה

שח"ק סובר דלא צעין כה גברא ולפיכך היה אומר שטטה

החצית כדי שיוכל להוציא המים* ונוטל ממנה את ידיו והיה

מכשיר הקוף שטיילת לידים אע"פ שאין זו תורת אדם ור' יוסי

שהיה פוסל בשמייהם היה סובר דצעין כה גברא וליכא ויכין

שמצינו מחלוקת בכה גברא ולא מצינו בכה מנא יותר הל"ל

הטעם שאין זו מחלוקת*.

ואומר מורי הרב נר"ו שקושא זו היא מתורגמת בזה "שאומר"

אחר כך ואי מקרב לגבי דוולא דאחי מכה גברא נוטלין

ממנה לידים ור"ל אם בשעה שאדם דולה המים מן האריאת

ושופך אותם בצניור משים ידיו קרוב למקום השפיכה אע"פ

שאין מים אותם חתה השפיכה ממש נוטלין ממנו לידים

דכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדיין מכחו הם באין

ודמיה לא דאמרין במסכת חולין (נ) השוחט צמוכי

שחיתתו כשרה והתניא שחיתתו פסולה ומתרגלין ל"ק כאן

בצביה ראשונה כאן בצביה שניה ור"ל שאם שחט בגלגל של

אין או של עץ והיה סכין או דבר אחר שראוי לשחוט בו

תקועה בגלגל והיה נזאר הצהמה קרוב בגלגל והאדם חוזר

הגלגל וצפעם אחת שאדם מחזיר אותו אח"כ חוזר מעצמו

פעמים רבות ואם שחט בצביה הראשונה דיינין ליה כה

האדם והשחיטה כשרה אבל השחיטה האחרונה אינה באות

מכחו והשחיטה פסולה ה"נ כשידיו קרובים למקום השפיכה

דיינין ליה כאילו היו עומדות במקום שפיכת המים עצמן וה"ל

כה גברא ונוטלין ממנו לידים וכשהן רחוקות לא דיינין ליה כה

גברא ואין נוטלין ממנו לידים ומפני שבסיפא הוצרך לומר

דאחי מכה גברא להשמיענו שאע"פ שאין תחת מקום

השפיכה עצמה כיון שהם קרובים למקום השפיכה דכח גברא

הו נקט ברישא כשנוטל רחוק ממקום שפיכה טעמא דלא

אמר רבא דאחי מכה גברא נוטלין דאחי מכה גברא נוטלין

ממנה לידים ור"ל אם בשעה שאדם דולה המים מן האריאת

ושופך אותם בצניור משים ידיו קרוב למקום השפיכה אע"פ

שאין מים אותם חתה השפיכה ממש נוטלין ממנו לידים

דכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדיין מכחו הם באין

ודמיה לא דאמרין במסכת חולין (נ) השוחט צמוכי

שחיתתו כשרה והתניא שחיתתו פסולה ומתרגלין ל"ק כאן

בצביה ראשונה כאן בצביה שניה ור"ל שאם שחט בגלגל של

אין או של עץ והיה סכין או דבר אחר שראוי לשחוט בו

תקועה בגלגל והיה נזאר הצהמה קרוב בגלגל והאדם חוזר

הגלגל וצפעם אחת שאדם מחזיר אותו אח"כ חוזר מעצמו

פעמים רבות ואם שחט בצביה הראשונה דיינין ליה כה

האדם והשחיטה כשרה אבל השחיטה האחרונה אינה באות

מכחו והשחיטה פסולה ה"נ כשידיו קרובים למקום השפיכה

דיינין ליה כאילו היו עומדות במקום שפיכת המים עצמן וה"ל

כה גברא ונוטלין ממנו לידים וכשהן רחוקות לא דיינין ליה כה

גברא ואין נוטלין ממנו לידים ומפני שבסיפא הוצרך לומר

דאחי מכה גברא להשמיענו שאע"פ שאין תחת מקום

השפיכה עצמה כיון שהם קרובים למקום השפיכה דכח גברא

הו נקט ברישא כשנוטל רחוק ממקום שפיכה טעמא דלא

אמר רבא דאחי מכה גברא נוטלין דאחי מכה גברא נוטלין

ממנה לידים ור"ל אם בשעה שאדם דולה המים מן האריאת

ושופך אותם בצניור משים ידיו קרוב למקום השפיכה אע"פ

שאין מים אותם חתה השפיכה ממש נוטלין ממנו לידים

דכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדיין מכחו הם באין

ודמיה לא דאמרין במסכת חולין (נ) השוחט צמוכי

שחיתתו כשרה והתניא שחיתתו פסולה ומתרגלין ל"ק כאן

בצביה ראשונה כאן בצביה שניה ור"ל שאם שחט בגלגל של

אין או של עץ והיה סכין או דבר אחר שראוי לשחוט בו

תקועה בגלגל והיה נזאר הצהמה קרוב בגלגל והאדם חוזר

הגלגל וצפעם אחת שאדם מחזיר אותו אח"כ חוזר מעצמו

פעמים רבות ואם שחט בצביה הראשונה דיינין ליה כה

האדם והשחיטה כשרה אבל השחיטה האחרונה אינה באות

מכחו והשחיטה פסולה ה"נ כשידיו קרובים למקום השפיכה

דיינין ליה כאילו היו עומדות במקום שפיכת המים עצמן וה"ל

כה גברא ונוטלין ממנו לידים וכשהן רחוקות לא דיינין ליה כה

גברא ואין נוטלין ממנו לידים ומפני שבסיפא הוצרך לומר

דאחי מכה גברא להשמיענו שאע"פ שאין תחת מקום

השפיכה עצמה כיון שהם קרובים למקום השפיכה דכח גברא

הו נקט ברישא כשנוטל רחוק ממקום שפיכה טעמא דלא

אמר רבא דאחי מכה גברא נוטלין דאחי מכה גברא נוטלין

ממנה לידים ור"ל אם בשעה שאדם דולה המים מן האריאת

ושופך אותם בצניור משים ידיו קרוב למקום השפיכה אע"פ

שאין מים אותם חתה השפיכה ממש נוטלין ממנו לידים

דכל זמן שהם קרובים למקום השפיכה עדיין מכחו הם באין

ודמיה לא דאמרין במסכת חולין (נ) השוחט צמוכי

שחיתתו כשרה והתניא שחיתתו פסולה ומתרגלין ל"ק כאן

בצביה ראשונה כאן בצביה שניה ור"ל שאם שחט בגלגל של

אין או של עץ והיה סכין או דבר אחר שראוי לשחוט בו

תקועה בגלגל והיה נזאר הצהמה קרוב בגלגל והאדם חוזר

הגלגל וצפעם אחת שאדם מחזיר אותו אח"כ חוזר מעצמו

פעמים רבות ואם שחט בצביה הראשונה דיינין ליה כה

האדם והשחיטה כשרה אבל השחיטה האחרונה אינה באות

מכחו והשחיטה פסולה ה"נ כשידיו קרובים למקום השפיכה

דיינין ליה כאילו היו עומדות במקום שפיכת המים עצמן וה"ל

כה גברא ונוטלין ממנו לידים וכשהן רחוקות לא דיינין ליה כה

גברא ואין נוטלין ממנו לידים ומפני שבסיפא הוצרך לומר

דאחי מכה גברא להשמיענו שאע"פ שאין תחת מקום

השפיכה עצמה כיון שהם קרובים למקום השפיכה דכח גברא

הו נקט ברישא כשנוטל רחוק ממקום שפיכה טעמא דלא

אמר רבא דאחי מכה גברא נוטלין דאחי מכה גברא נוטלין

ממנה לידים ור"ל אם בשעה שאדם דולה המים מן האריאת

ושופך אותם בצניור משים ידיו קרוב למקום השפיכה אע"פ

שאין מים אותם חתה השפיכה ממש נוטלין ממנו לידים

דכל זמן שה